

1.GİRİŞ

OSB çocukluk dönemi nörogelişimsel bozuklukları kapsamında ele alınan ve yaşamboyu süren bir özel gereksinim grubudur. OSB sosyal ve iletişim becerileri ile sınırlı, tekrarlayıcı davranış, ilgi ve etkinlik örüntüsü olarak ortaya konan iki temel alandaki çeşitli güçlüklerle ortaya çıkan bir tanı grubudur (American Psychiatric Association [APA], 2013; Motavalli Mukaddes, 2013). Sınırlı, tekrarlayıcı davranış, ilgi ve etkinlik örüntüsündeki belirtiler ise; sıra dışı ilgilere takıntı boyutunda sahip olmak (örneğin, tahta bloklarla aynı şekiller yapmak), işlevselliği olmayan belirli ritüellere ve/veya rutinelere sahip olma (örneğin, her öğün aynı yemeği yemek), kendini uyarıcı ve tekrarlayıcı hareketler sergilemek (örneğin, elindeki poşeti sürekli sallama) olarak belirtilmektedir (APA, 2013; Güleç-Aslan, 2019; baskıda; Kırcaali-İftar, 2012; Motavalli Mukaddes, 2013 akt; Güleç Aslan Y.). Otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan bireyler, iletişim becerilerindeki eksiklikleri ve sosyal gelişimlerdeki yetersizlikleri nedeniyle problem davranış sergileme açısından risk grubunda yer alırlar (Horner, Carr, Strain, Todd ve Reed, 2002 akt;Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2016). Bu nedenle otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin problem davranışlarının azaltılması eğitim ortamında büyük önem arz eder. Problem davranışların azaltılması için kullanılan davranış değiştirme tekniklerinin doğru kullanımı eğitim ortamında oldukça önemlidir.

1.1.Araştırmanın amacı:

Bu araştırmanın amacı Edirne il merkezindeki otizm sınıflarında görev yapan öğretmenlerin problem davranışların değişikliğinde kullandıkları yöntemlerin (hangi problem davranışta hangi yöntemlere sıklıkla başvurduklarının)değerlendirilmesidir.

1.2.Araştırmanın önemi

Edirne il merkezinde eğitim öğretim hayatına devam eden otizimli öğrencilerde bulunan mevcut davranış problemlerinin azaltılması veya tamamen ortadan kaldırılması için kullanılan yaygın yöntemlerin belirlenmesinin şu anda otizimli öğrencilerle çalışan veya çalışacak olan meslektaşlarımıza öneri niteliğinde olacağı düşünülmektedir.

2.YÖNTEM

2.1.Araştırmanın modeli

Bu araştırma nicel araştırma yöntemlerinden likert tipi ölçek ile desenlenmiştir. Ölçek toplam 6 sorudan oluşmaktadır. Değerlendirilen problem davranışlar 2 temel maddeden oluşmaktadır; bu maddeler kendi içinde 7 ve 4 başlık olmak üzere toplam 11 başlık altında değerlendirilmiştir.

2.2.Çalışma grubuBu araştırmanın çalışma grubunu, Edirne ilinde yer alan devlet okullarına bağlı otizm sınıflarında görev yapan, özel eğitim mezunu olan ve olmayan öğretmenler oluşturmaktadır.

2.3. Veri toplama süreci

Hüseyin Hüsnü Tekişik Rehberlik ve Araştırma Merkezi çalışma grubu tarafından geliştirilen likert tipi ölçek kullanılmıştır.

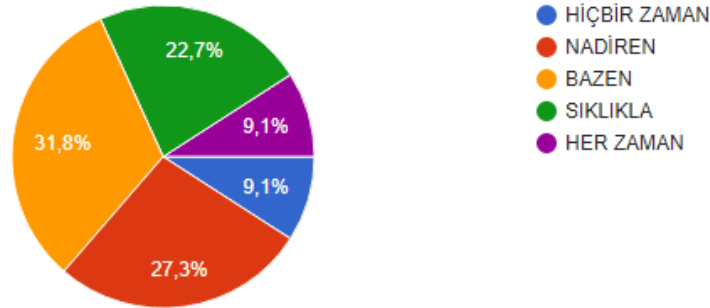
2.4. Verilerin Analizi

Veriler değerlendirilmeye tabi tutulmadan önce, gözden geçirilerek kurallara uygun olarak doldurulup doldurulmadığı kontrol edilmiş ve bütün anketlerin istenilen şekilde doldurulduğu tespit edilmiştir. Değerlendirme toplam 22 anket üzerinden yapılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde, katılımcıların verdikleri cevapların yüzdesi hesaplanmıştır. Her bir soru için ayrı değerlendirme yapılmıştır.

2.5 Anket Sonuçları ile İlgili Bulgular (Ankette sorulara verilen cevap yüzdeleri)

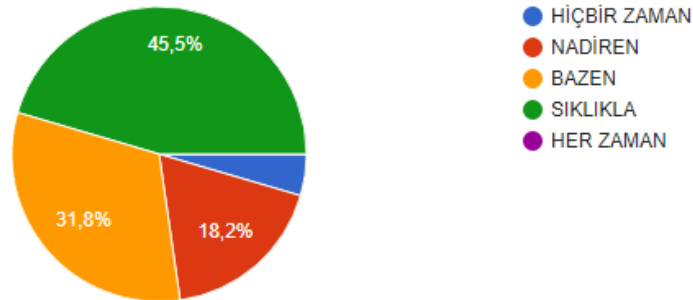
1-Vücutun Yinelenen Hareketleri ya da nesnelere yinelenen hareketler (Örn. Ellerini çırpma, sallanma, nesnelere döndürme)gördüğümde Davranış Zincirini Durdurma yöntemini kullanırım.

22 yanıt

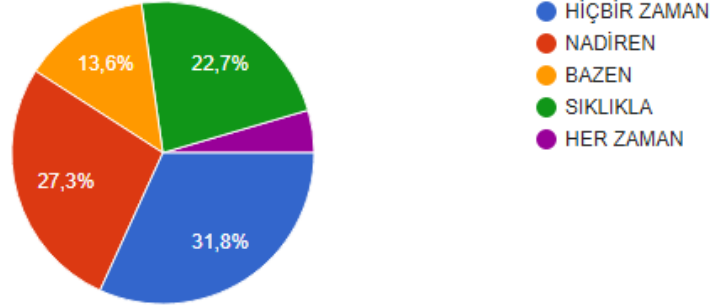
2-Vücutun Yinelenen Hareketleri ya da nesnelere yinelenen hareketler (Örn. Ellerini çırpma, sallanma, nesnelere döndürme)gördüğümde Mola yöntemini kullanırım.

22 yanıt

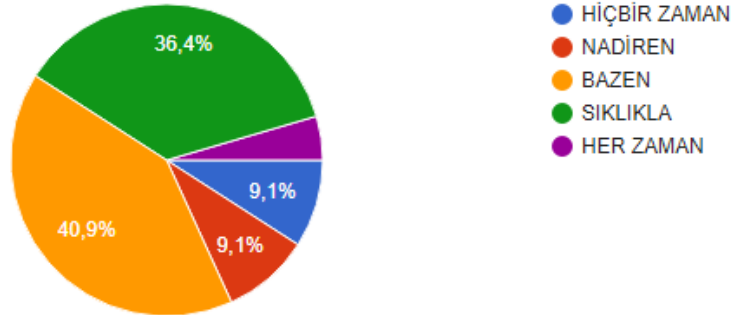
3-Vücutun Yinelenen Hareketleri ya da nesnelere yinelenen hareketler (Örn. Ellerini çırpma, sallanma, nesnelere döndürme)gördüğümde Tepkinin Bedeli yöntemini kullanırım.

22 yanıt

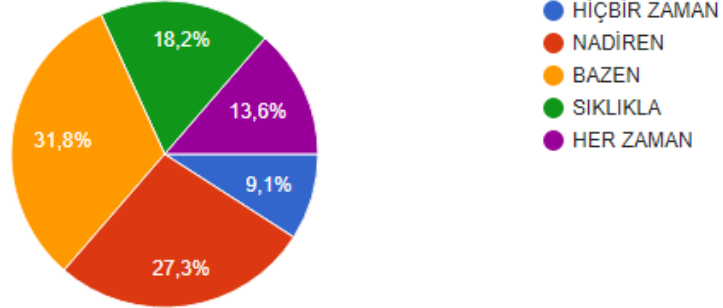
4-Vücutun Yinelenen Hareketleri ya da nesnelere yinelenen hareketler (Örn. Ellerini çırpma, sallanma, nesnelere döndürme) gördüğümde Sönme yöntemini kullanırım.

22 yanıt

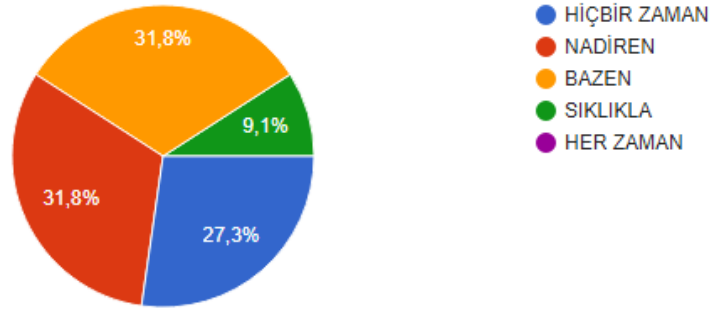
5-Vücutun Yinelenen Hareketleri ya da nesnelere yinelenen hareketler (Örn. Ellerini çırpma, sallanma, nesnelere döndürme)gördüğümde Ayrımlı Pekıştirme yöntemini kullanırım.

22 yanıt

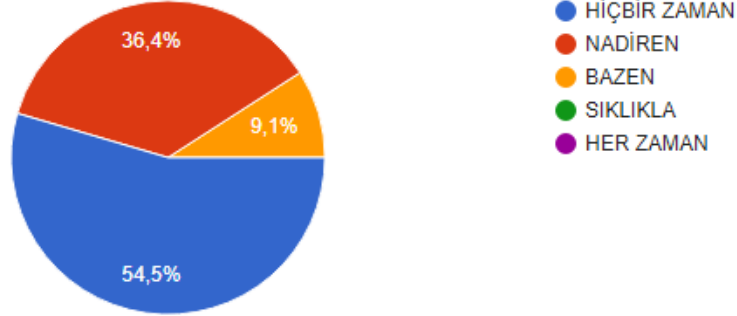
6-Vücutun Yinelenen Hareketleri ya da nesnelere yinelenen hareketler (Örn. Ellerini çırpma, sallanma, nesnelere döndürme)gördüğümde Akran Etkileşimi yöntemini kullanırım.

22 yanıt

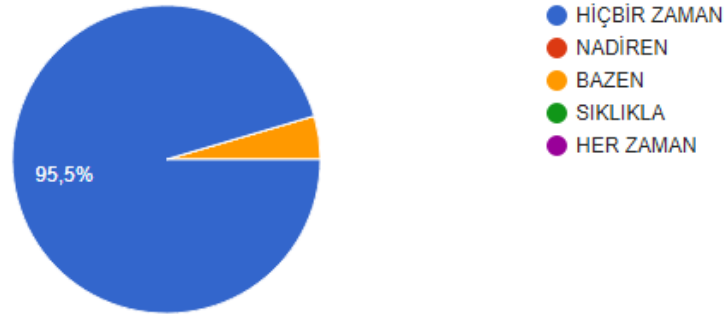
7-Vücutun Yinelenen Hareketleri ya da nesnelere yinelenen hareketler (Örn. Ellerini çırpma, sallanma, nesnelere döndürme)gördüğümde Aşırı Düzeltme yöntemini kullanırım.

22 yanıt

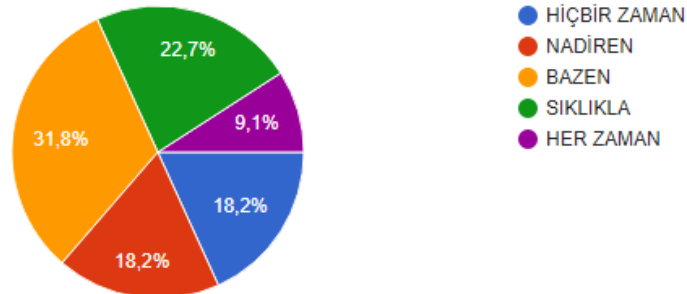
8-Vücutun Yinelenen Hareketleri ya da nesnelere yinelenen hareketler (Örn. Ellerini çırpma, sallanma, nesnelere döndürme)gördüğümde Bedensel Ceza yöntemini kullanırım.

22 yanıt

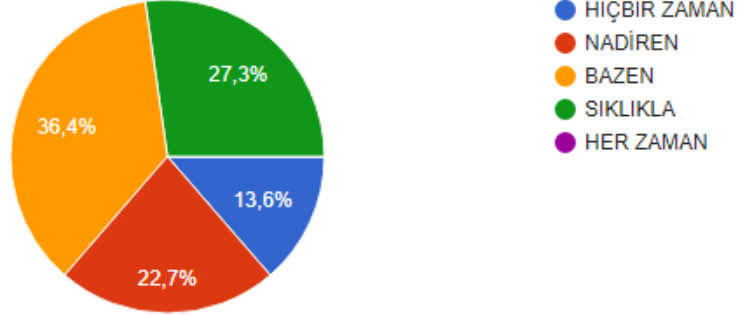
9- Rutinler, Ritüeller ve zorlayıcı davranışlar (Örn. Oyuncakları özel bir şekilde dizme, kapıları kapatma, ışıkları söndürme) gördüğümde Davranış Zincirini Durdurma yöntemini kullanırım.

22 yanıt

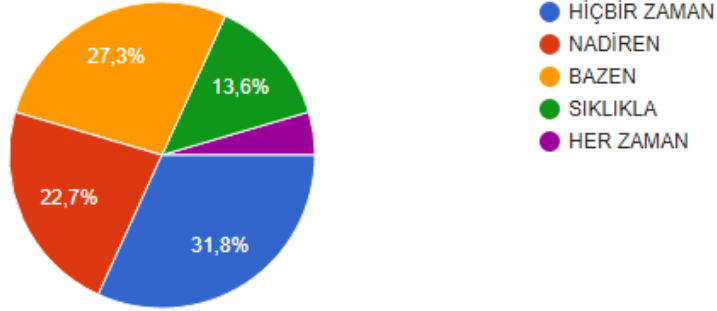
10- Rutinler, Rituelller ve zorlayıcı davranışlar (Örn. Oyuncakları özel bir şekilde dizme, kapıları kapatma, ışıkları söndürme) gördüğümde Mola yöntemini kullanırım.

22 yanıt

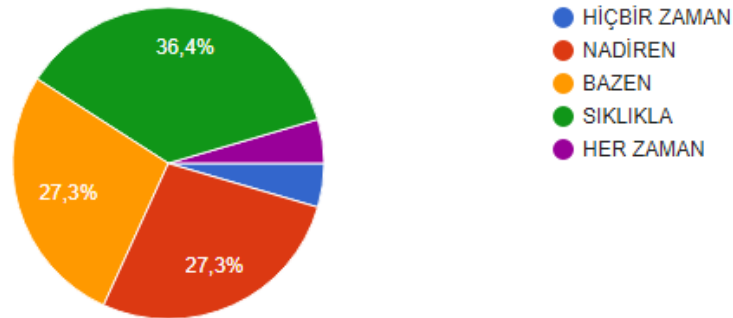
11- Rutinler, Rituelller ve zorlayıcı davranışlar (Örn. Oyuncakları özel bir şekilde dizme, kapıları kapatma, ışıkları söndürme) gördüğümde Tepkinin Bedeli yöntemini kullanırım.

22 yanıt

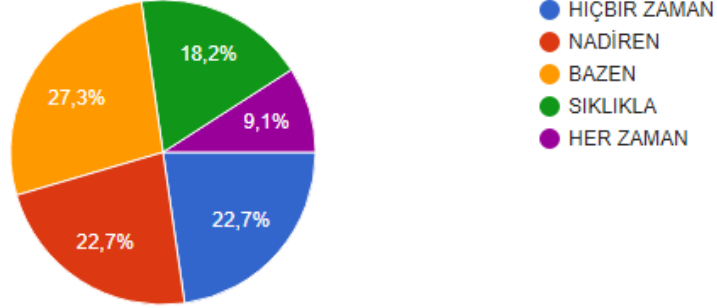
12- Rutinler, Rituelller ve zorlayıcı davranışlar (Örn. Oyuncakları özel bir şekilde dizme, kapıları kapatma, ışıkları söndürme) gördüğümde Sönme yöntemini kullanırım.

22 yanıt

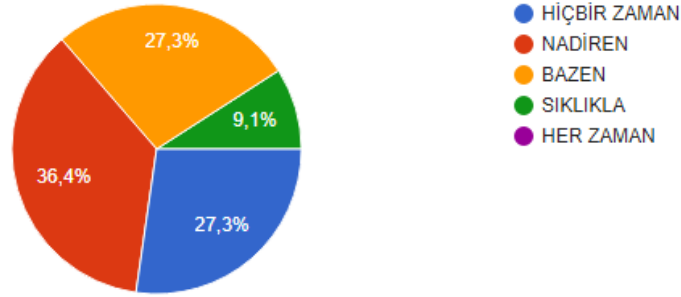
13- Rutinler, Ritüeller ve zorlayıcı davranışlar (Örn. Oyuncakları özel bir şekilde dizme, kapıları kapatma, ışıkları söndürme) gördüğümde Ayrımlı Pekıştirme yöntemini kullanırım.

22 yanıt

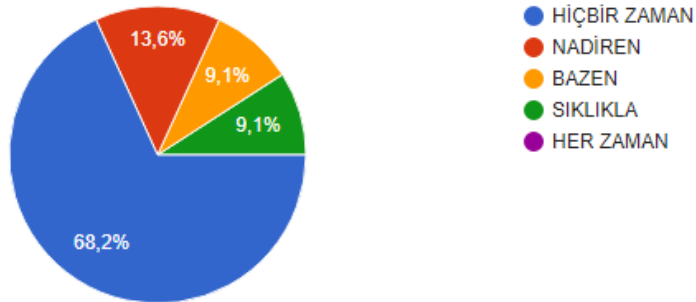
14- Rutinler, Ritüeller ve zorlayıcı davranışlar (Örn. Oyuncakları özel bir şekilde dizme, kapıları kapatma, ışıkları söndürme) gördüğümde Akran Etkileşimi yöntemini kullanırım.

22 yanıt

15- Rutinler, Ritüeller ve zorlayıcı davranışlar (Örn. Oyuncakları özel bir şekilde dizme, kapıları kapatma, ışıkları söndürme) gördüğümde Aşırı Düzeltme yöntemini kullanırım.

22 yanıt

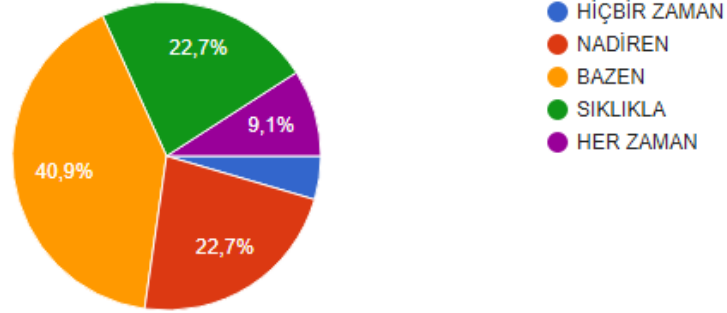
16- Rutinler, Ritüeller ve zorlayıcı davranışlar (Örn. Oyuncakları özel bir şekilde dizme, kapıları kapatma, ışıkları söndürme) gördüğümde Bedensel Ceza yöntemini kullanırım.

22 yanıt

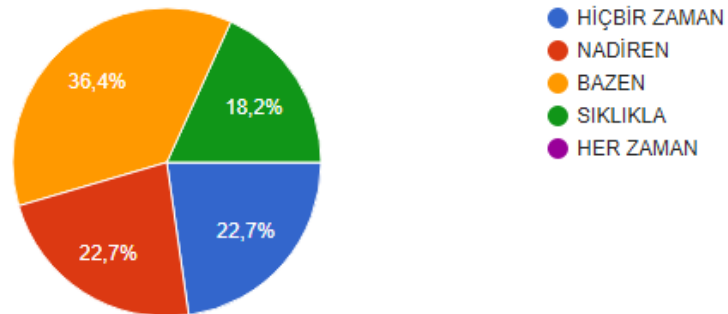
17- Ekolali (Örn. Sesleri, sözcükleri ve cümleleri tekrar etme) gördüğümde Davranış Zincirini Durdurma yöntemini kullanırım.

22 yanıt

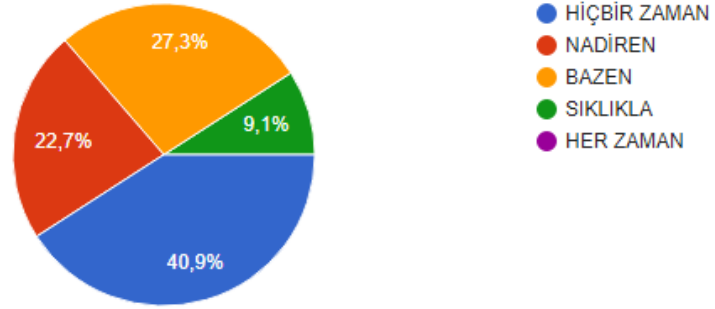
18- Ekolali (Örn. Sesleri, sözcükleri ve cümleleri tekrar etme) gördüğümde Mola yöntemini kullanırım.

22 yanıt

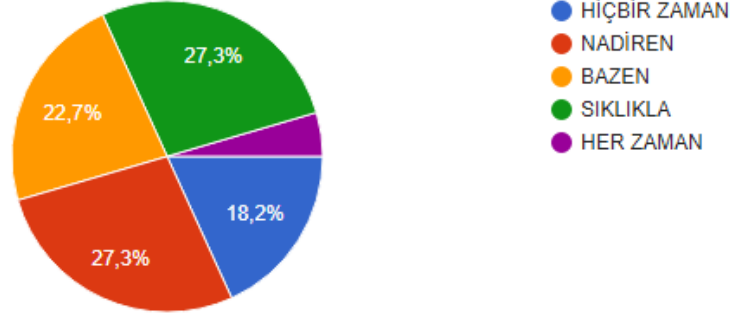
19- Ekolali (Örn. Sesleri, sözcükleri ve cümleleri tekrar etme) gördüğümde Tepkinin Bedeli yöntemini kullanırım.

22 yanıt

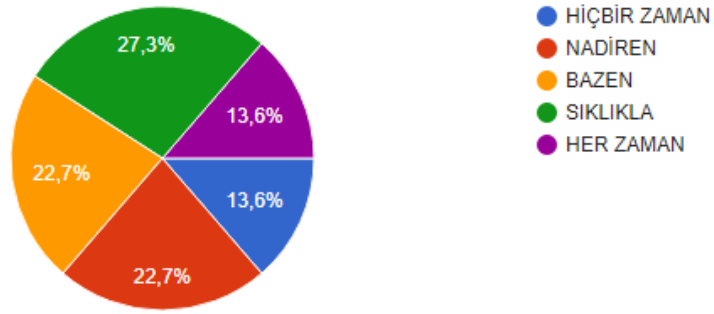
20- Ekolali (Örn. Sesleri, sözcükleri ve cümleleri tekrar etme) gördüğümde Sönme yöntemini kullanırım.

22 yanıt

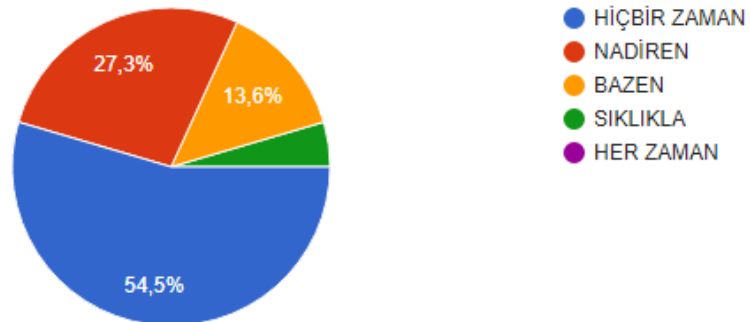
21- Ekolali (Örn. Sesleri, sözcükleri ve cümleleri tekrar etme) gördüğümde Ayrımlı Pekiştirme yöntemini kullanırım.

22 yanıt

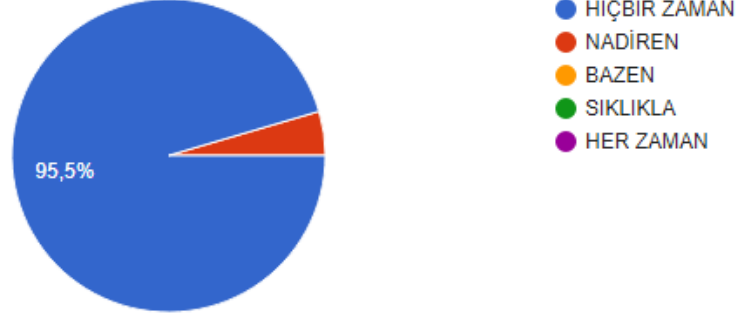
23- Ekolali (Örn. Sesleri, sözcükleri ve cümleleri tekrar etme) gördüğümde Aşırı Düzeltme yöntemini kullanırım.

22 yanıt

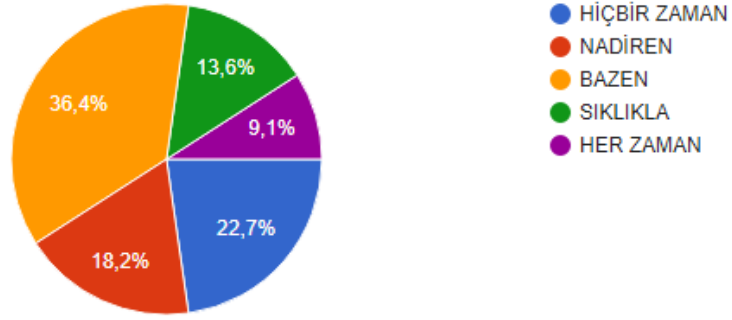
24- Ekolali (Örn. Sesleri, sözcükleri ve cümleleri tekrar etme) gördüğümde Bedensel Ceza yöntemini kullanırım.

22 yanıt

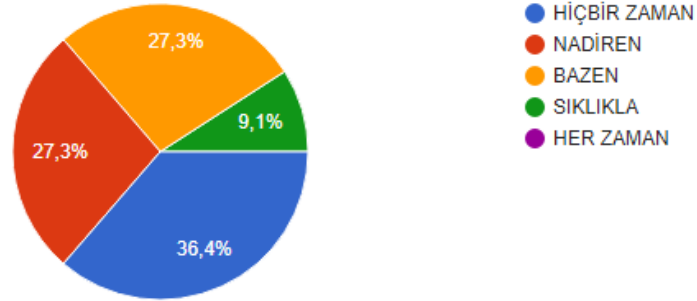
25-Aynılığını koruma isteği (Örn. Evden okula sürekli olarak aynı yoldan gitmek, hergün aynı şeyleri sıra ile yapmak) gördüğümde Davranış Zincirini Durdurma yöntemini kullanırım.

22 yanıt

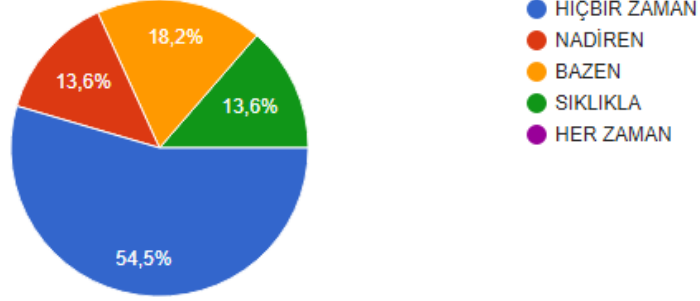
26-Aynılığını koruma isteği (Örn. Evden okula sürekli olarak aynı yoldan gitmek, hergün aynı şeyleri sıra ile yapmak) gördüğümde Mola yöntemini kullanırım.

22 yanıt

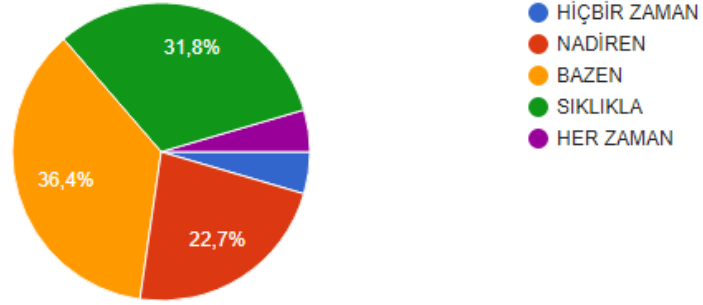
27-Aynılığını koruma isteği (Örn. Evden okula sürekli olarak aynı yoldan gitmek, hergün aynı şeyleri sıra ile yapmak) gördüğümde Tepkinin Bedeli yöntemini kullanırım.

22 yanıt

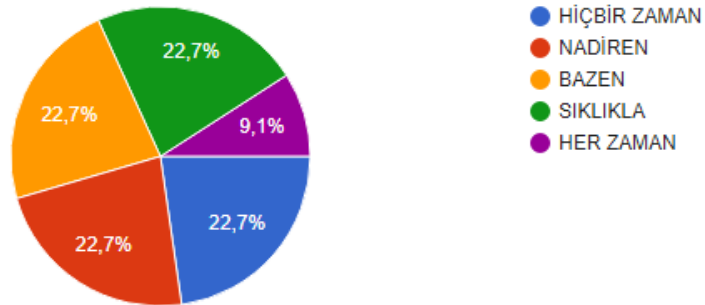
28-Aynılığını koruma isteği (Örn. Evden okula sürekli olarak aynı yoldan gitmek, hergün aynı şeyleri sıra ile yapmak) gördüğümde Sönme yöntemini kullanırım.

22 yanıt

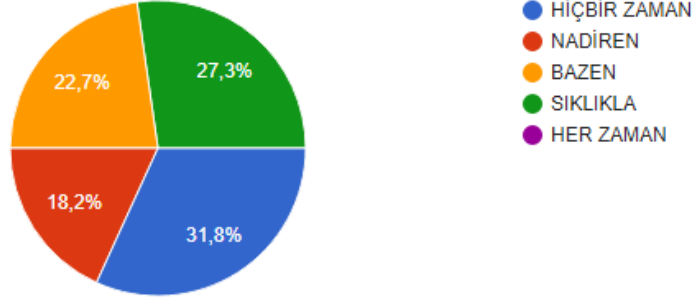
29-Aynılığını koruma isteği (Örn. Evden okula sürekli olarak aynı yoldan gitmek, hergün aynı şeyleri sıra ile yapmak) gördüğümde Ayrımlı Pekiştirme yöntemini kullanırım.

22 yanıt

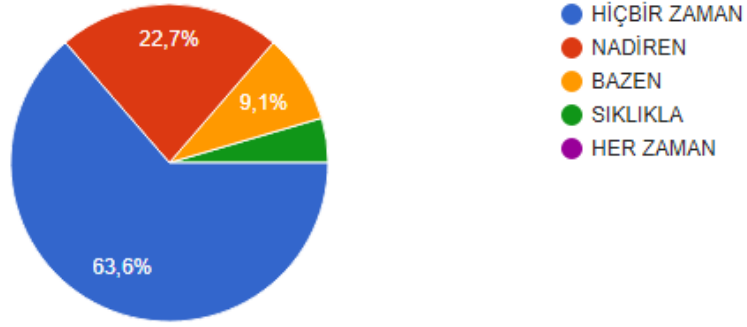
30-Aynılığını koruma isteği (Örn. Evden okula sürekli olarak aynı yoldan gitmek, hergün aynı şeyleri sıra ile yapmak) gördüğümde Akran Etkileşimi yöntemini kullanırım.

22 yanıt

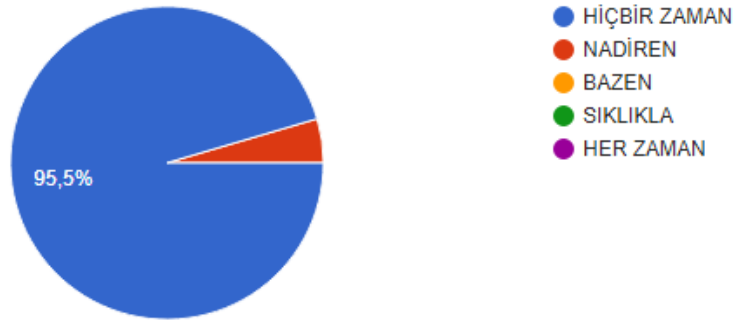
31-Aynılığını koruma isteği (Örn. Evden okula sürekli olarak aynı yoldan gitmek, hergün aynı şeyleri sıra ile yapmak) gördüğümde Aşırı Düzeltme yöntemini kullanırım.

22 yanıt

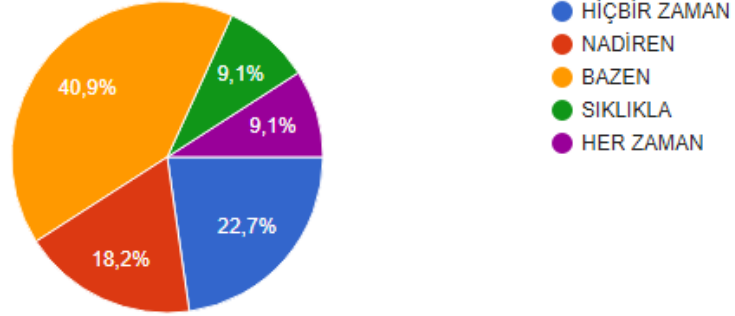
32-Aynılığını koruma isteği (Örn. Evden okula sürekli olarak aynı yoldan gitmek, hergün aynı şeyleri sıra ile yapmak) gördüğümde Bedensel Ceza yöntemini kullanırım.

22 yanıt

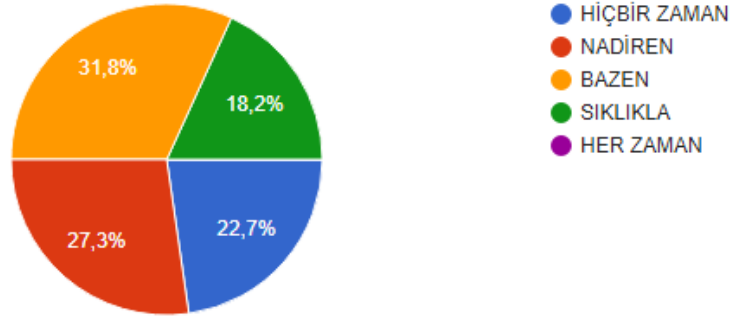
33-Sınırlı ve olağan dışı ilgiler, bağlanmalar (Örn. Özel bir eşyayı/oyuncağı sürekli taşımak, hava durumu gibi konularla ilgilenmek.) gördüğümde Davranış Zincirini Durdurma yöntemini kullanırım.

22 yanıt

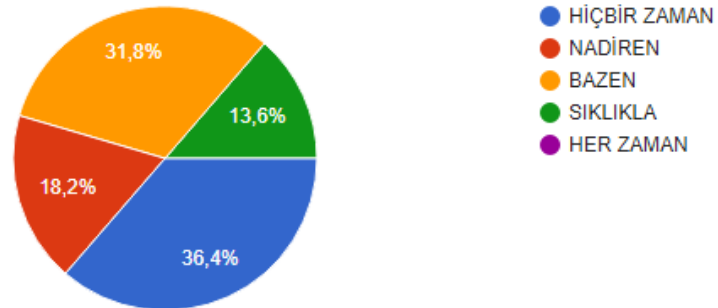
34-Sınırlı ve olağan dışı ilgiler, bağlanmalar (Örn. Özel bir eşyayı/oyuncağı sürekli taşımak, hava durumu gibi konularla ilgilenmek.) gördüğümde Mola yöntemini kullanırım.

22 yanıt

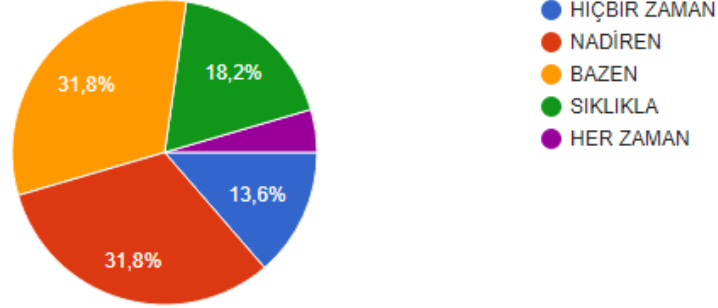
35-Sınırlı ve olağan dışı ilgiler, bağlanmalar (Örn. Özel bir eşyayı/oyuncağı sürekli taşımak, hava durumu gibi konularla ilgilenmek.) gördüğümde Tepkinin Bedeli yöntemini kullanırım.

22 yanıt

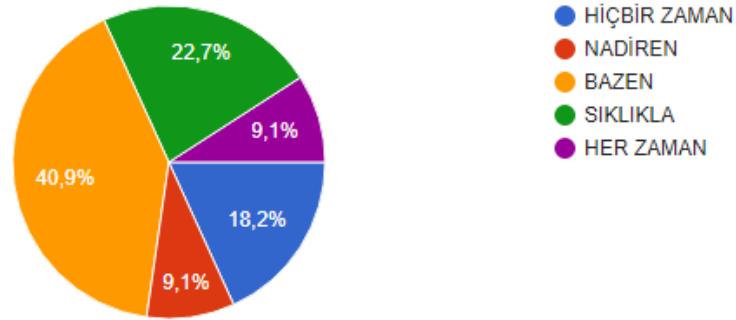
36-Sınırlı ve olağan dışı ilgiler, bağlanmalar (Örn. Özel bir eşyayı/oyuncağı sürekli taşımak, hava durumu gibi konularla ilgilenmek.) gördüğümde Sönme yöntemini kullanırım.

22 yanıt

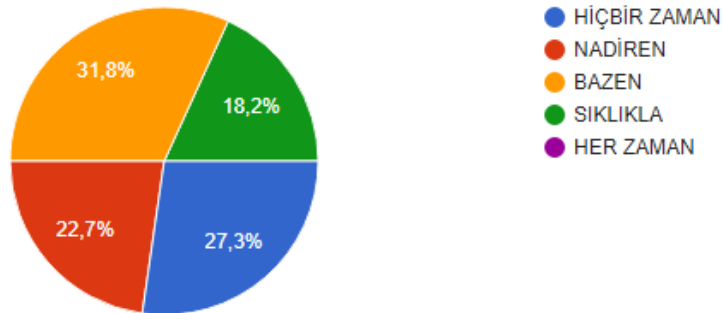
37-Sınırlı ve olağan dışı ilgiler, bağlanmalar (Örn. Özel bir eşyayı/oyuncağı sürekli taşımak, hava durumu gibi konularla ilgilenmek.) gördüğümde Ayrımlı Pekiştirme yöntemini kullanırım.

22 yanıt

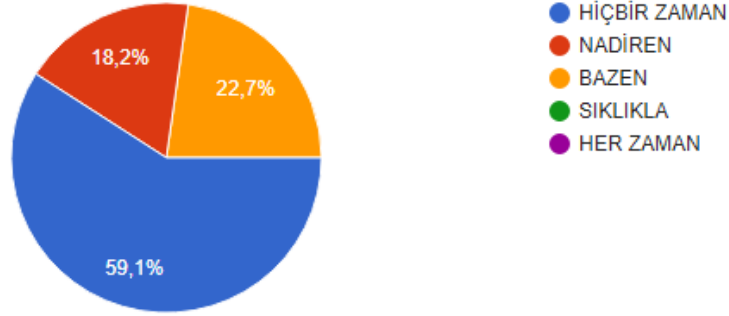
38-Sınırlı ve olağan dışı ilgiler, bağlanmalar (Örn. Özel bir eşyayı/oyuncağı sürekli taşımak, hava durumu gibi konularla ilgilenmek.) gördüğümde Akran Etkileşimi yöntemini kullanırım.

22 yanıt

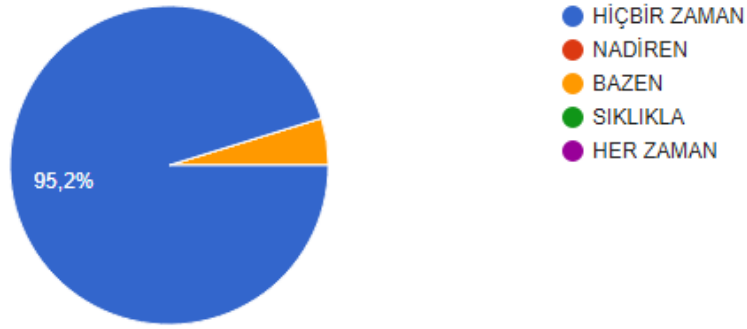
39-Sınırlı ve olağan dışı ilgiler, bağlanmalar (Örn. Özel bir eşyayı/oyuncağı sürekli taşımak, hava durumu gibi konularla ilgilenmek.) gördüğümde Aşırı Düzeltme yöntemini kullanırım.

22 yanıt

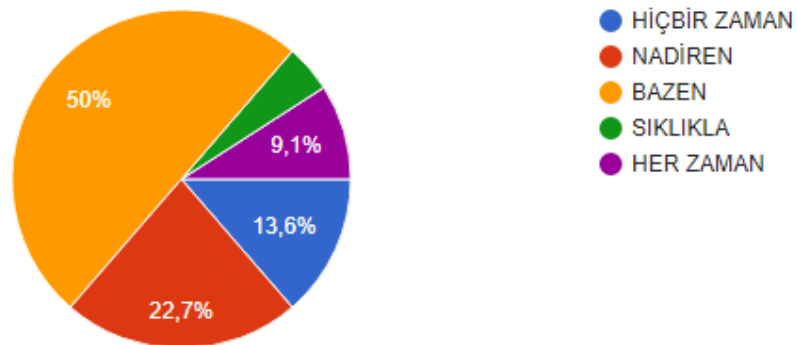
40-Sınırlı ve olağan dışı ilgiler, bağlanmalar (Örn. Özel bir eşyayı/oyuncağı sürekli taşımak, hava durumu gibi konularla ilgilenmek.) gördüğümde Bedensel Ceza yöntemini kullanırım.

21 yanıt

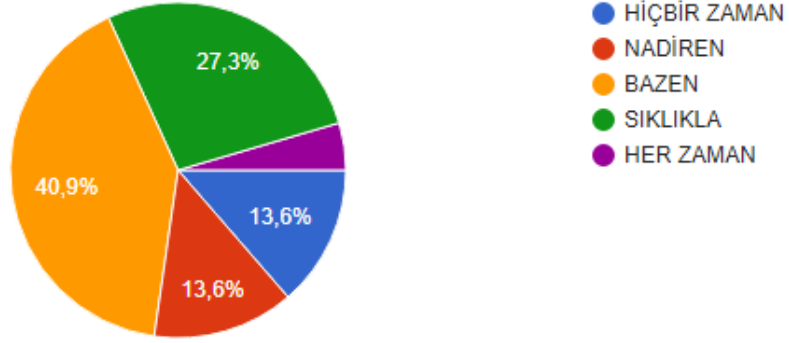
41-Değişikliklerde ve geçişlerde güçlükler gördüğümde Davranış Zincirini Durdurma yöntemini kullanırım.

22 yanıt

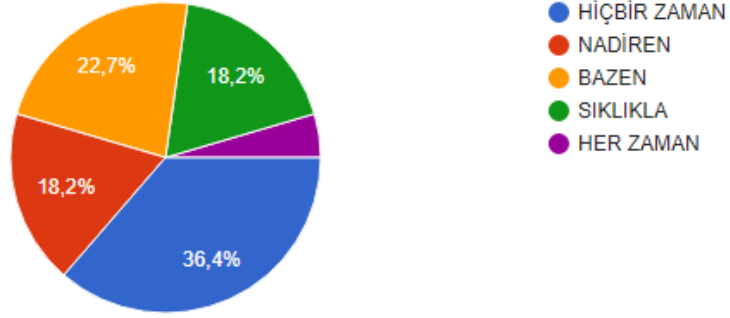
42-Değişikliklerde ve geçişlerde güçlükler gördüğümde Mola yöntemini kullanırım.

22 yanıt

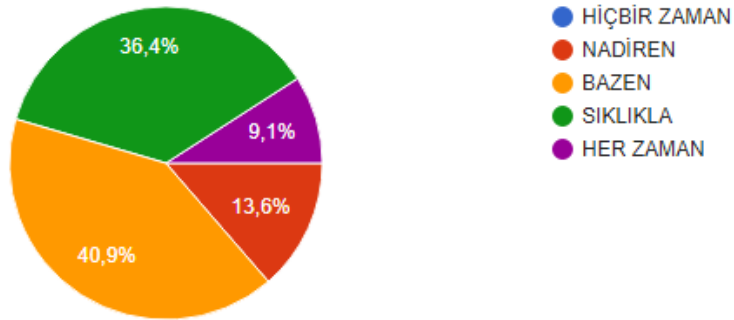
43-Değişikliklerde ve geçişlerde güçlükler gördüğümde Tepkinin Bedeli yöntemini kullanırım.

22 yanıt

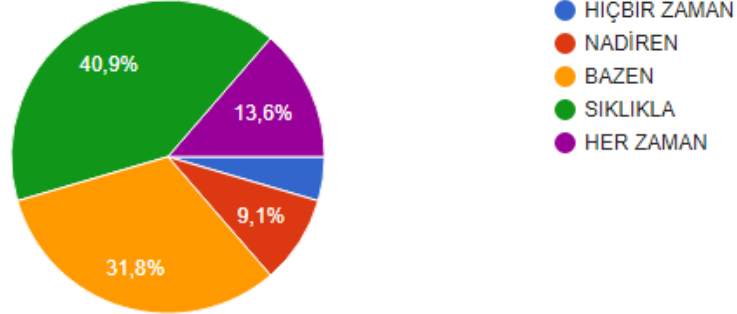
44-Değişikliklerde ve geçişlerde güçlükler gördüğümde Sönme yöntemini kullanırım.

22 yanıt

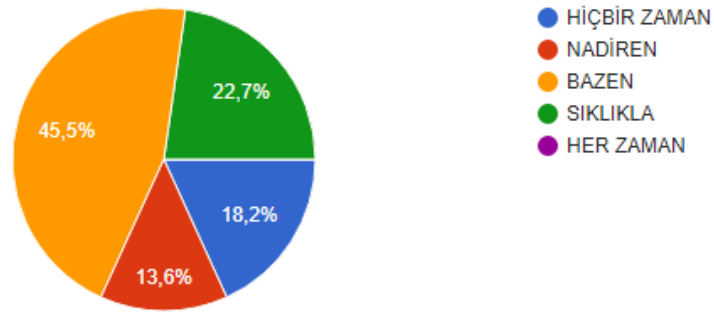
45-Değişikliklerde ve geçişlerde güçlükler gördüğümde Ayrımlı Pekiştirme yöntemini kullanırım.

22 yanıt

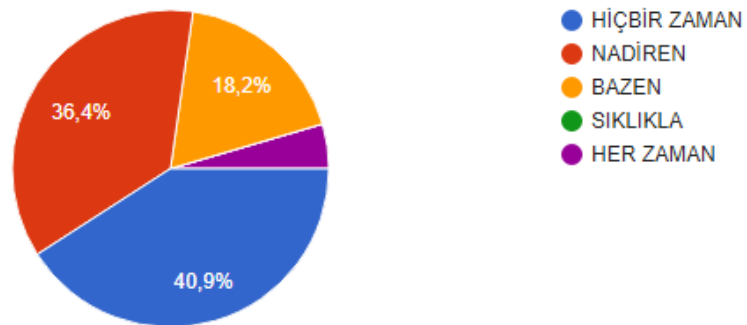
46-Değişikliklerde ve geçişlerde güçlükler gördüğümde Akran Etkileşimi yöntemini kullanırım.

22 yanıt

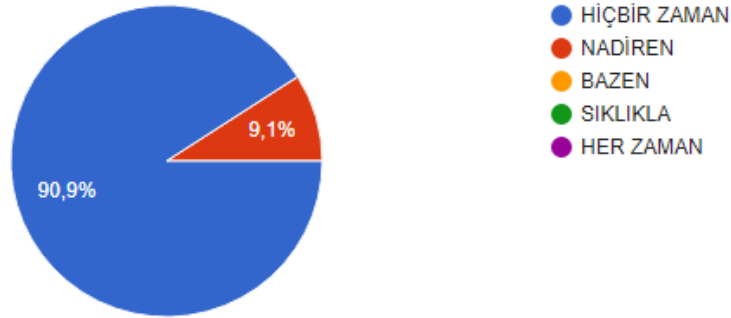
47-Değişikliklerde ve geçişlerde güçlükler gördüğümde Aşırı Düzeltme yöntemini kullanırım.

22 yanıt

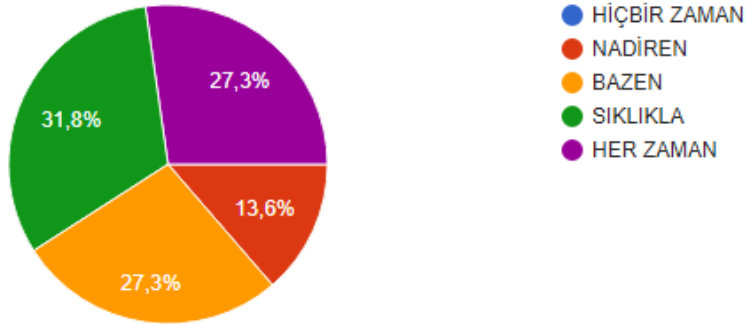
48-Değişikliklerde ve geçişlerde güçlükler gördüğümde Bedensel Ceza yöntemini kullanırım.

22 yanıt

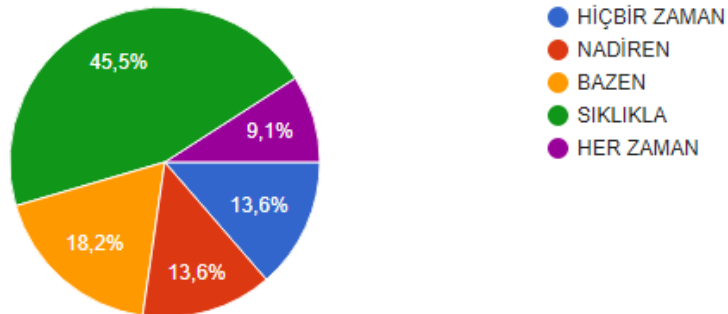
49-Kendine zarar verici davranışlar (Örn. Kendine vurma, kendini ısırma) gördüğümde Davranış Zincirini Durdurma yöntemini kullanırım.

22 yanıt

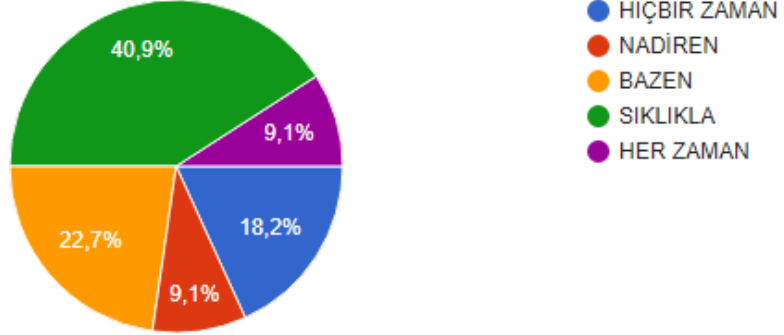
50-Kendine zarar verici davranışlar (Örn. Kendine vurma, kendini ısırma) gördüğümde Mola yöntemini kullanırım.

22 yanıt

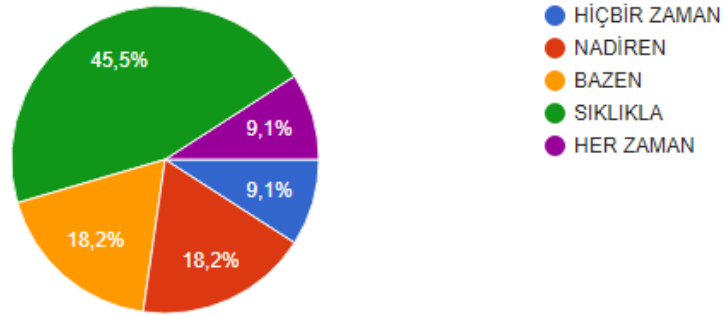
51-Kendine zarar verici davranışlar (Örn. Kendine vurma, kendini ısırma) gördüğümde Tepkinin Bedeli yöntemini kullanırım.

22 yanıt

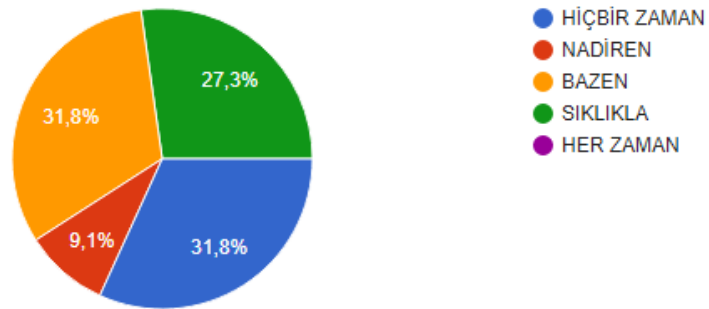
52-Kendine zarar verici davranışlar (Örn. Kendine vurma, kendini ısırma) gördüğümde Ayrımlı Pekiştirme yöntemini kullanırım.

22 yanıt

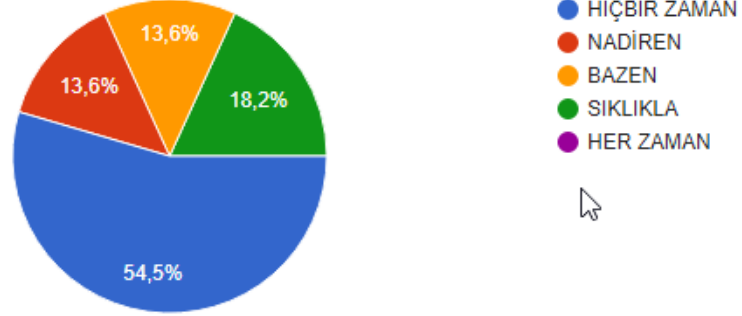
53-Kendine zarar verici davranışlar (Örn. Kendine vurma, kendini ısırma) gördüğümde Akran Etkileşimi yöntemini kullanırım.

22 yanıt

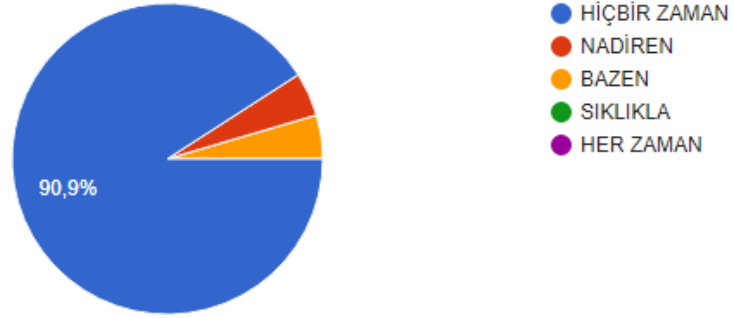
54-Kendine zarar verici davranışlar (Örn. Kendine vurma, kendini ısırma) gördüğümde Aşırı Düzeltme yöntemini kullanırım.

22 yanıt

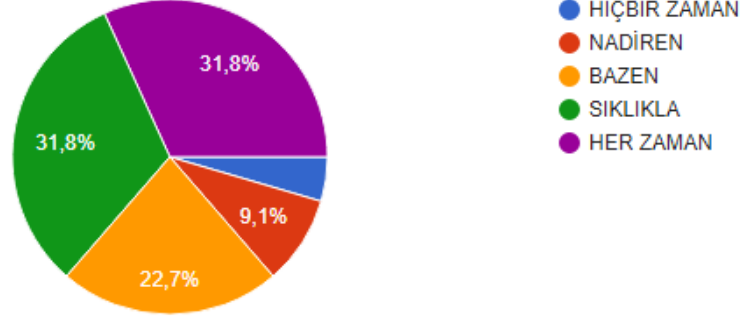
55-Kendine zarar verici davranışlar (Örn. Kendine vurma, kendini ısırma) gördüğümde Bedensel Ceza yöntemini kullanırım.

22 yanıt

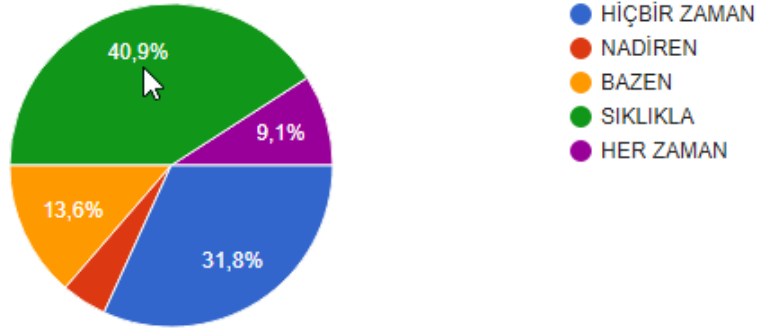
56-Saldırğan davranışlar (Örn. Vurma, ısırma, tırmalama, tekmeleme) gördüğümde Davranış Zincirini Durdurma yöntemini kullanırım.

22 yanıt

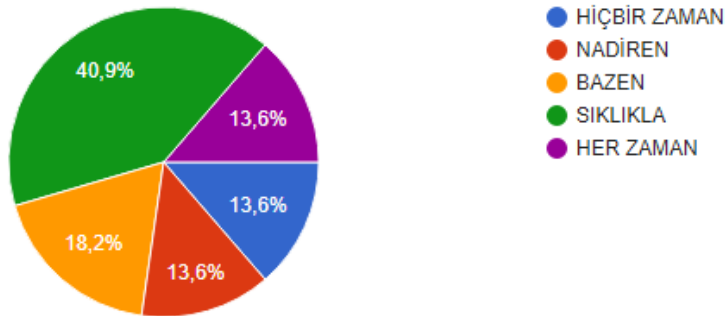
57-Saldırğan davranışlar (Örn. Vurma, ısırma, tırmalama, tekmeleme) gördüğümde Mola yöntemini kullanırım.

22 yanıt

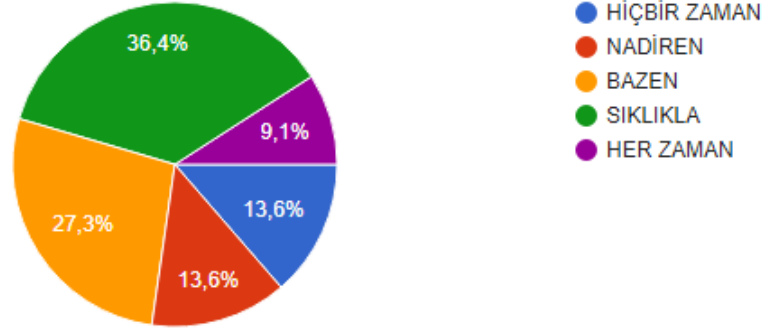
58-Saldırğan davranışlar (Örn. Vurma, ısırma, tırmalama, tekmeleme) gördüğümde Tepkinin Bedeli kullanırım.

22 yanıt

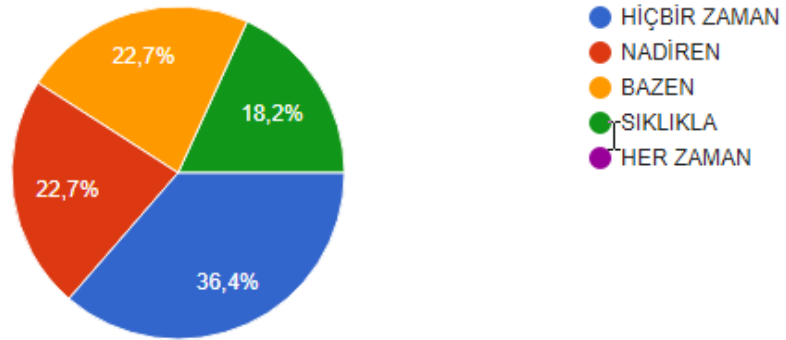
59-Saldırgan davranışlar (Örn. Vurma, ısırma, tırmalama, tekmeleme) gördüğümde Ayrımlı Pekiştirme kullanırım.

22 yanıt

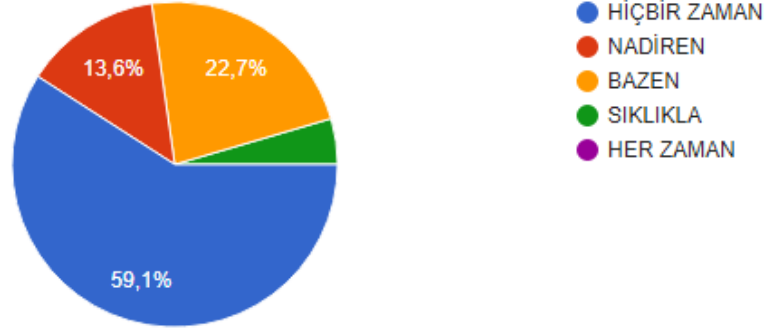
60-Saldırgan davranışlar (Örn. Vurma, ısırma, tırmalama, tekmeleme) gördüğümde Akran Etkileşimi kullanırım.

22 yanıt

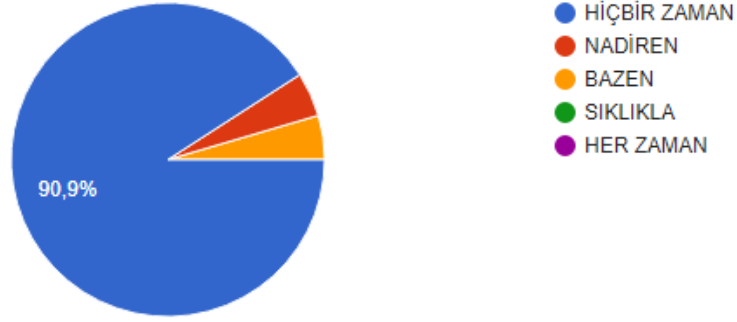
61-Saldırgan davranışlar (Örn. Vurma, ısırma, tırmalama, tekmeleme) gördüğümde Aşırı Düzeltme kullanırım.

22 yanıt

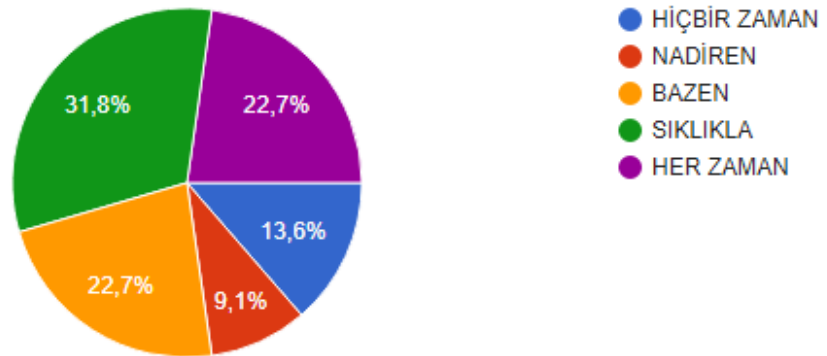
62-Saldırgan davranışlar (Örn. Vurma, ısırma, tırmalama, tekmeleme) gördüğümde Bedensel Ceza yöntemini kullanırım.

22 yanıt

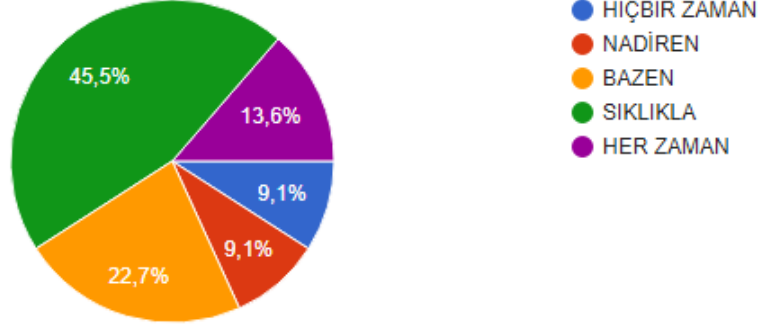
63-Öfke nöbetleri (Örn. Ağlama, çığlık atma, bağırma) gördüğümde Davranış Zincirini Durdurma yöntemini kullanırım.

22 yanıt

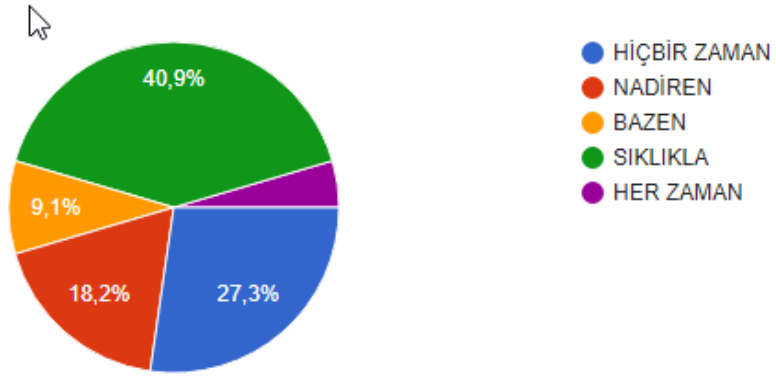
64-Öfke nöbetleri (Örn. Ağlama, çığlık atma, bağırma) gördüğümde Mola yöntemini kullanırım.

22 yanıt

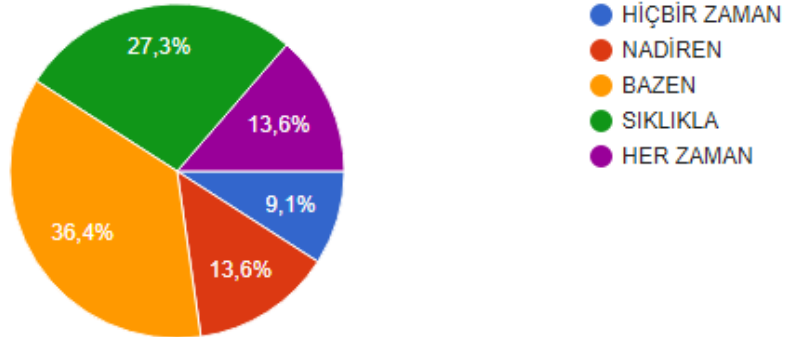
65-Öfke nöbetleri (Örn. Ağlama, çığlık atma, bağırma) gördüğümde Tepkinin Bedeli yöntemini kullanırım.

22 yanıt

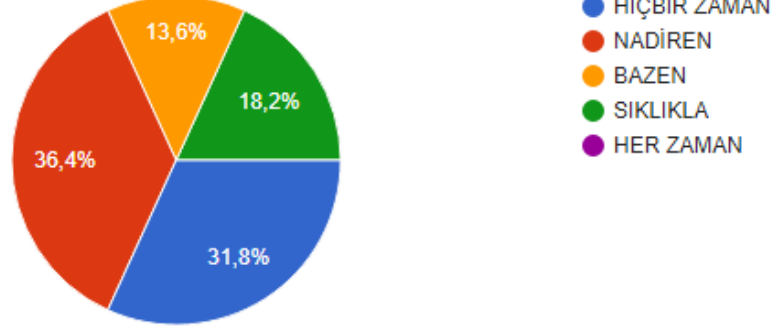
66-Öfke nöbetleri (Örn. Ağlama, çığlık atma, bağırma) gördüğümde Ayrımlı Pekiştirme yöntemini kullanırım.

22 yanıt

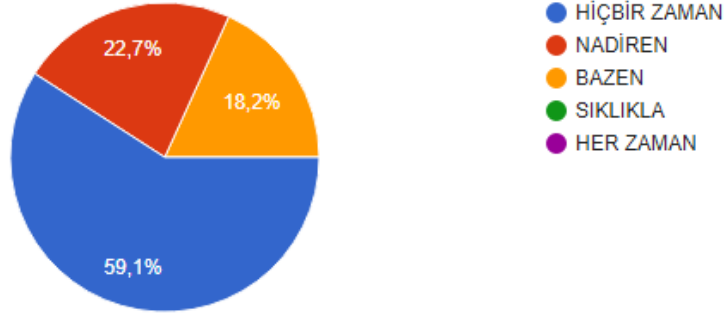
67-Öfke nöbetleri (Örn. Ağlama, çığlık atma, bağırma) gördüğümde Akran Etkileşimi yöntemini kullanırım.

22 yanıt

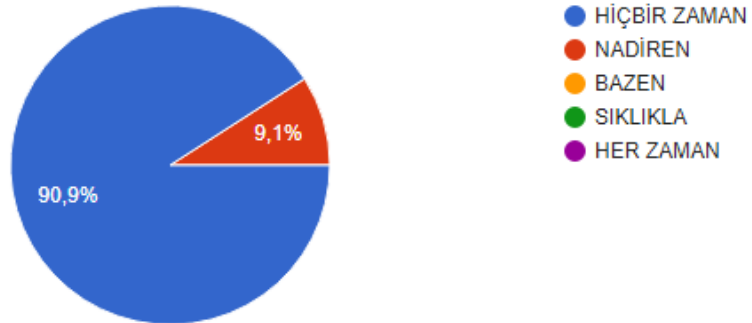
68-Öfke nöbetleri (Örn. Ağlama, çığlık atma, bağırma) gördüğümde Aşırı Düzeltme yöntemini kullanırım.

22 yanıt

69-Öfke nöbetleri (Örn. Ağlama, çığlık atma, bağırma) gördüğümde Bedensel Ceza yöntemini kullanırım.

22 yanıt

SONUÇ VE TARTIŞMA

Otizm Spektrum bozukluğu olan öğrencilerin vücudun yinelenen hareketleri ya da nesnelere yinelenen hareketlerinde problem davranışı çözüme yöntemi olarak mevcut davranış değiştirme yöntemlerinin kullanım dağılımında mola yöntemi öğretmenler tarafından daha sık tercih edilmektedir. Bunu takip eden bir diğer yöntem ise sönme davranışının gerçekleştirilmesinin beklenmesidir. Rutinler, ritüeller ve zorlayıcı davranışlarda problem çözüme yöntemi olarak sönme davranışının tercih edildiği gözlemlenmiştir. Ekolalide ise akran etkileşimi yöntemi daha çok tercih edilmiştir. Aynılığını koruma isteği problem davranışında ayrımlı pekiştirme ve davranış zincirini durdurma yöntemi tercih edilmiştir. Sınırlı ve olağan dışı ilgiler, bağlanmalarla ilgili sorunlarda davranış zincirini durdurma, mola ve tepkinin bedeli yöntemlerine ağırlık verilmiştir. Değişikliklerde ve geçişlerde güçlüklerde sırasıyla akran etkileşimi ayrımlı pekiştirme yöntemleri kullanımı tercih edilmektedir. Kendine zarar v01202erici davranışlarda mola, ayrımlı pekiştirme, tepkinin bedeli ve davranış zincirini durdurma yöntemi yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Saldırgan davranışların var olduğu durumlarda davranış zincirini durdurma, mola, tepkinin bedeli yöntemleri ağırlıklı olarak tercih edilmektedir. Öfke nöbetleri durumunda ise mola, davranış zincirini durdurma , ayrımlı pekiştirme yöntemleri tercih edilen yöntemlerdir. Bedensel ceza, özel eğitim öğretmenleri tarafından kullanılması tercih edilen bir yöntem değildir. Aşırı düzeltere yöntemi de aynı şekilde saldırgan davranış olmadığı durumlarda en az tercih edilen yöntemlerden biridir. sonuç olarak Otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerle çalışan öğretmenler özellikle fiziksel şiddet(kendine zarar verme, başkasına zarar verme, öfke nöbetleri vb.) içeren problem davranışlarda davranış zincirini durdurma, mola, tepkinin bedeli, ayrımlı pekiştirme yöntemlerinin tercih etmektedir. Diğer problem davranışlarda ise sönme ve mola yöntemine ağırlık verilmektedir.

KAYNAKÇA

- 1.Otistik Çocuklar İçin Davranışsal Eğitim Programı (OÇİDEP) Ev Uygulamasının Bir Çocukla İncelenmesi, Yeşim Güleç Aslan, Gönül Kırcaali-İftar, Yıldız Uzuner
- 2.Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2016 (Otizm Spektrum Bozukluğu)